

GOETHE ÉS A TESTI NEVELÉS.

Ennek a címnek láttára az olvasóknak egyik része azt gondolhatná, hogy «Goethe» az Egyet. Philologiai Közönyben volna helyén, a másik része pedig, hogy a «testi nevelés» egy sportbeli szaklapba való.

Hogy a kettő együttvéve mégis itt van helyén, azt e sorok elolvasása után — gondolom — mindkét rész el fogja ismerni.

A múlt év elején, márczius havában, Berlinből egy új folyóiratnak első számát kaptam: «*Kraft und Schönheit*, illustrierte Zeitschrift des Deutschen Vereins für *intelligente Leibesucht*.»* És az új lap, a mely mint címe is mondja, az erő mellett a szépséget tűzte zászlajára és a józan testi kulturának szószólója, röviden, vonzóan és népszerűen megirt cikkelyeivel, de talán még inkább eredeti és egészséges irányzatával csakhamar közkedveltté lett és nem egy szaktekintély elismerését vívta ki.

Ennek a folyóiratnak szept.—októberi két számában dr. W. Bode weimari tanártól egy «*Goethe als Vorbild*» című cikk jelent meg, melyet a szerző «*Goethes Lebenskunst*»** cz. könyve nyomán irt meg és a melyet kettős tárgyánál fogva érdemesnek tartottunk arra, hogy a következőkben bővebben ismertessünk.

Bode azzal kezdi, hogy a kellő mártékra redukálja azt a szépségben, egészségben és erőben eszményi képet, melyet a nagy költőtől mintegy hagyományosan alkotni szoktak. Goethe nem volt olyan szép, mint a milyennek Kaulbach ábrázolja és gyermek- s ifjkorában igen sokat betegeskedett. Harminczhat évvel ránczos és a munkában kimerült volt; ötven és hatvan között már olyan beteges öreg úrnak nézték, a kinek nemsokára bekövetkező halálára el voltak készülve. Egész életében olyan érzékeny volt, hogy ma méltán sorolhatnók az idegesek és neurasthenikusok közé.

S ha mind ennek daczára magas életkort ért el, s későbbi éveiben is ifjú erővel rendelkezik a mellett, hogy irodalmi művei megannyi bizonyosága a diadalmas egészségnek, ebből azt kell következtetnünk, hogy Goethe a testnek és a léleknek hygienéjében is messze túlszárnyalta kortársait. Nagyon bántotta őt, hogy Schiller oly keveset törődött egészségével és magasztalta Napoleont, «a ki a sziriai sivatagnak izzó homokjától Moszkvának hólepte pusztáiig számtalan menetelést, csatát és táborozást túrt el, s a ki kevés álom és csekély táplálkozás mellett a

* Kiadják: K. Mann és F. Hofmann, Berlin C., Poststrasse 1. — Előfizetési ár egész évre 1 márka 80 f.

** 2. kiadás, Berlin, Mittler. Sohn 1902, 268 lap.

legmagasabb szellemi tevékenységet fejtette ki. Ha elképzeljük, hogy ez az ember mi mindent élt át, és tűrt el! » Egy másik helyen pedig ezt mondja Goethe: « Volt idő, a mikor Németországban a lángészt kicsinynek, gyengének, sőt púposnak képzelték el, én azonban azt nevezem lángésznek, a kinek megfelelő teste is van. »

Goethének legkiválóbb hygiénikus erényei a *mozgás* és az *edzés* voltak; ebben és a «természetes életmódban» kortársainak mintául és tanítóul szolgált. Sokra becsülte a hidegfürdőt folyóvizben, a szabadban való alvást, a korcsolyázást, az egyszerű, kemény fekvőhelyet s mindezt kipróbálta, gyakorolta, sőt részben tul is hajtotta. Egy ízben egy hideg téli napon (december 6-ikán) megfürdött az Ilm-folyóban. A testgyakorlatok közül ápolta a lovaglást, vívást, vadászatot és a tánczot. A mikor a tornázást általánosan felkapták, maga ugyan, korára való tekintettel, részt nem vett, de így nyilatkozott: «A tornázást nagyra becsülöm, mert nem csupán az ifjú testet erősíti és üdíti, hanem a lelket és szellemet is bátorítja és edzi minden kényeztetés ellen.» Fájlalta, hogy a tornát a politikával oly gyakran összevegyítik (már akkor!) de remélte, «hogy a tornacsarnokokat nemsokára ismét megnyitják, mert nagy szüksége van rá a német ifjúságnak, főleg a tanuló ifjúságnak, mely sokféle szellemi és tudományos foglalkozása mellett nélkülöz minden testi egyensúlyt és híján van a szükséges akaraterőnek».

Ő maga a tornát *lovaglással* és *kitartó gyaloglással* igyekezett pótolni s 1780-iki naplójában említi, hogy egészsége szenved, mihelyt ezeket abbahagyja. Hogy mily vakmerő és kitartó lovas volt, kitűnik abból, hogy egy ízben Károly Ágost herczeggel nyolcz óra alatt lovagolt Lipséből Weimarba; nem ritkán éjjel nyergeltetett, rossz időben és nagy hidegben és nekivágtatott a sötétnek. Az éjjeli gyalogsétáknak is hive volt, a mikor mély benső megindulást akar legyőzni. Nem kisebb buzgóságot és merész vállalkozást tanusított téli utazásaival a hegyekbe és hegymászási kirándulásaival, melyekkel mintegy belső szükségletnek adózott még igen magas korban. Egyik leveléből tudjuk, hogy 64 éves korában egy ízben hat óráig lovagolt, 78 éves korában pedig egy gyalogséta alkalmával egy útmenti nedves kőhalmon ülve fogyasztotta el reggelijét. Eckermann beszéli, hogy a 76 éves Goethének ő mutatta meg az ijlövést, a mivel azután az agg költő maga is megpróbálkozott.

Hogy Goethének egyenes, férfias testtarrása volt, az ismeretes. Ebben a sok mozgás mellett nem csekély része van annak, hogy a költő nem kedvelte az ülést, hanem még munka közben is rendszeren hátul kulcsolt kezekkel állt vagy járkált és gondolatait tollba mondta. Goethe testének szépsége még tetemében is visszatükröződött: «Ein vollkommener Mensch lag in grosser Schönheit vor mir . . . ich erstaunte über göttliche Pracht dieser Glieder» (Eckermann).

A nagy német költő testi életének most vázolt mikéntjéből néhány szóval szeretném a tanulságokat levonni. Mellőzve azt a jelenséget, hogy tehát nagy szellem és edzett test nem zárják ki egymást, positiv irányban és a minél szélesebb körben való utánzás kedvéért akarok utalni arra, hogy ez a lángész testileg is *okosan élt*, s jóllehet akkor az európai közvélemény még nem viszhangzott a sport, torna és atletika jelszavaitól, helyes ösztöntől buzdítva igyekezett szervezetét a legközelebb fekvő egyszerű és természetes eszközökkel edzeni, milyenek a kirándulások, fürdés, uszás, lovaglás, vadászat, a rossz időnek elviselése, szóval mind annak az ellenkezője, a mivel korunknak szobakedvelő intelligenciája időnek előtte gyengíti testét. Ez a testi edzés (*endureir*), a miért Bonvallot és Didon apát sikra szálltak, karöltve jár a lelki edzéssel (*endurer*), melyre a mai zilált viszonyok között nagyobb szükség van, mint valaha. Ha mint ifjak idejekorán kezdjük az önművelésnek ezt a nemét és a férfikoron át kitartással folytatjuk, bizonyára elsajátítjuk azt az erkölcsi edzést, mely nélkül a létért való küzdelemben nem lehetünk el és a mely legjobban védelmez meg a kellemetlenségek, csalódások és mellőzések azon keserű zápora ellen, mely együttvéve az élet átlagát teszi és a mit Rosegger a «Weltbitterkeit» névvel illetett. Mert ha már az ifjúságot nem neveljük az életre, neveljük legalább magunkat így, ezt a legjogosultabb önzés kívánja meg.

Nem kevésbé fontos a *tanárjelöltek* testi nevelésének ügye, melyet már régebben megpendítettem. Ezeknek a fiatal embereknek testi szervezete, a mennyire megfigyelhettem; nagyobbára amúgy sem nagyon ellenállóképes, s a felső tanulmányok éveinek intensív szellemi munkájában még jobban megviselődik. Úgy tudom, hogy a mostani generatio az Eötvös-kollégiumban ezirányban is művelődik, a mit csak örömmel üdvözölhetünk. Hogy pedig ez sem félszeg, sem túlzott követelés, bizonyosság rá a német nemzet, mely pedig a tanári és testi nevelésben első helyen áll és melynek egyik kiváló képviselője, Schenkendorff báró, ezt a követelést állítja fel: «Die Candidaten des höheren Schulamts sollen sich beim Staatsexamen darüber ausweisen, dass sie sich auf der Hochschule im Turnen und Jugendspiel ausgebildet haben» (Lehrproben und Lehrgänge, 1901 októberi füzet 103. lap).

Egy visszaemlékezéssel fejezem be. Évek előtt «Memento» czimmel czikket irtam a Tanáregyl. Közlönybe, melyben felpanaszoltam a mi megdöbentően nagy halandóságunkat, mely jó részt a mi saját hibánk, mert sem szellemi, sem testi erőinkkel nem tudunk gazdálkodni, s mert nem tudunk vagy nem akarunk okosan élni. Hogy a szomorú állapotokon a meddő és tehetetlen panaszon kívül reális eszközzel lendítsek, egy izben megpendítettem a *budapesti tanárok testgyakorló-körének* eszméjét. Egyik újabb s modernül berendezett középiskolánknak torna-

csarnoka sugallta ezt nekem, s lelki szemeimmel ott láttam magamat és sok tanártársamat, a mint szívben-léleekben megifjodva buzgólkodtunk azon, hogy testünket edzzük és szervezetünkben a többé-kevésbé megzavart testi-lelki egyensúlyt helyreállítsuk. De, úgy látszik, ez ábránd vagy ostobaság volt, mert a terv a papirkosárban mult ki még mielőtt napfényre került volna.* Mondják, kérem, tisztelt kartársaim, valóban agyrémnek tartják azt, hogy a tanárok is törődjenek kissé testükkel? — Ha nem mások gyermekeinek kedvéért, úgy a miéinknek érdekében. — Gondolkozzunk kissé.

KEMÉNY FERENCZ.

Hivatalos nyugtázás.

A Pædagogiai Társaság kültagjai közül fizettek :

1897-re : Szerelemhegyi Tivadar, König Gusztáv, Sebestyén Károly, Braun Salamon Budapesten.

1898-ra : Lád Károly, Stern Ábrahám, Csajághy Béla Budapesten.

1899-re : Csudáky Bertalan, Barton Imre, Zimmermann Sándor, Szirtes Ignác, Vaszkó György, Bartos Fülöp Budapesten.

1900-ra : Ábrahám Sándor, Révay György, Benedek Sámuel Budapesten.

1901-re : Lánczy Gyula, König Gyula, Hahóthy Sándor, Ulrich G. Adolf, Jánosi Béla, Rácz László, Gyürky Ödön, Hoffmann Frigyes, Sturcz György, Klupathy Jenő, Dallos Sándor, Neiszer Antal, M. Izot Emilian, Veszely Ödön, Szabó Péter, Szauthner Zsigmond, Tóth Rezső, Theisz Gyula Budapesten, Szlávik Sándor Szinyérváralja, Babka György Szielnicz, Bartók Jakab Losoncz, Wigand János Szegzárd, Gyerkes Mihály Sz.-Udvarhely, Kajtsa József Kiskapus, Borbély József F.-Sz.-László, Pap Illés Budapest, Komány Ferencz Jarkovác, Balogh Kálmán Sárospatak, Marosi Mihály Ór-Darna, Bleyer Jakab Sopron.

1902-re : Becker Fülöp Budapest, Szováthy Lajos Pápa, Reif Jakab Budapest, Hetsér János Zólyom, Abaffy Béla Makó, Stirling Sándor Pozsony, Endrei Gerzson Erzsébetváros, Petz Vilmos Budapest, Horvay Ede Budapest.

Budapest, 1902 szeptember 15.

Dr. Gyulay Béla,
pénztárnok.

V., váczi körut 58.

A tanítók ebben a tekintetben is élelmesebbek és okosabbak nálunknál; bizónyság rá a *Magyar tanítók turista egyesülete*, mely 1892-ben alakult Budapesten, mint a magyar turista egyesületnek tanítói osztálya, de 1896-ban önálló egyesületté lett, hogy a turistaságot, mint nevelési eszközt felkarolja. Tagjainak vasúti, hajózási és szállodai kedvezményeket nyújt, olcsó társaskirándulásokat rendez, tanácscsal szolgál az iskolai kirándulásoknak szervezésében és *Turista Közlöny* című képes havi folyóiratot is ad ki.

